

Peder Holden Hansens hus i Gødsvang før restaureringen: Det halvrunde vindue og de to smalle forstuevinduer er tilmurede. Den oprindelige, to-fløjede hoveddør er afløst af en een-fløjet, så at kun karmen og en del af det oprindelige overvindue er tilbage. Også vinduerne, der flankerer indgangspartiet, er sekundære og har ikke fladbuget overkarm som de oprindelige. Desuden mangler pilastrener joniske kapitæler. SMS fot. 1983.

Markering af 100-året for bygmester Peder Holden Hansens død

Af Steffen M. Søndergaard

Håndværkerne, der deltog i fornyelsen af gårdenes bygninger efter 1820ernes landbrugskrise, er næsten alle glemt for længst. Enkelte huskes dog stadig, blandt dem Peder Holden Hansen (1812-86), der virkede på egnen omkring Anst, Vejen og Brørup fra 1835 til 1874, og som tilbragte sine sidste år i Gødsvang ved Ølgod, hvor han nåede at sætte sit præg på nogle få gårde og huse.

Peder Holden Hansens hus i Gødsvang efter restaureringen: De to små forstuevinduer er retableerede efter istandsættelse og suppleret af det bevarede snitværk. Det samme gælder hoveddørens overvindue, hvorimod dørføjene og det halvrunde vindue er rekonstruerede efter ældre fotos. Pilastrernes joniske kapitæler stammer fra den stærkt ombyggede nabogård, hvis ejere velvilligt har stillet dem til disposition for restaureringen. Murværket er istandsat, og den afsluttende overfladebehandlings »farvesætning« bygger på ældre fotos. Desuden er taget omlagt. SMS fot. 1986.

I 100-året for Holden Hansens død er bogen »Peder Holden Hansens huse – og nogle af hans kollegers« udkommet.¹ Bogen gør rede for den selv lærte bygmesters baggrund og klassicistiske inspirationskilder. Den præsenterer de bygninger, som med sikkerhed er opført af Holden Hansen samt en række tilskrivninger. Til sammenligning vises nogle samtidige, anonyme bygmestres huse, og bogen afsluttes med en oversigt over Holden Hansens arkitektoniske virkemidler.

100-året er desuden blevet markeret med en ydre istandsættelse af det hus, som Holden Hansen købte og ombyggede, da han og hans kone i 1874 flyttede til Gødsvang. Med sine svungne gavle i nyrenæssance og med sin kvaderfugede facade var huset med på moden og adskiller

sig klart fra bygmesterens øvrige huse – når man ser bort fra ombygningen af herregården Estrup, hvis midterparti og sidefløje Holden Hansen allerede i 1860-61 forsynede med gavle i nyrenaissance. Andre detaljer i Gødsvanhuset er dog Holden Hansens velkendte, bl.a. pilastrene med de joniske kapitæler, snitværket i hoveddørens overvindue og i de flankerende forstuevinduer samt i det halvrunde vindue over hoveddøren.

Tilsyneladende lykkedes det ikke for Holden Hansen at blive færdig med ombygningen før sin død, idet der i gavlkammenes vandrette afsatser er iagttaget huller for jerntappe, der formentlig har skullet fastholde kugler eller lignende prydelser, som aldrig nåede at komme på plads.

I 1887 solgte Holden Hansens enke huset til Christian Jessen Oggesen, hvis barnebarn er den nuværende ejer. I løbet af de følgende, knap 100 år blev huset stærkt medtaget på grund af den udsatte beliggenhed. Taget blev utæt, murværket blev frostsprængt, og i den vestvendte facade var efterhånden kun en del af hoveddørens overvindue tilbage af de oprindelige snedkerarbejder. Trods udskiftninger og tilmuringer blev resterne af forstuevinduernes snitværk imidlertid opbevaret omhyggeligt og kunne ved den nys afsluttede restaurering genanvendes efter istandsættelse og komplettering. Dørfløjene og det halvrunde vindue måtte derimod rekonstrueres med gamle fotos som udgangspunkt. (Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at både dørens overvindue og det halvrunde vindue ovenover er ren dekoration, idet der altid har været murværk bag begge). I et par tilfælde kunne manglende bygningsdele heldigvis skaffes fra andre Holden Hansen-huse: Således blev f.eks. de støbte, joniske kapitæler hentet fra nabogården, som Holden Hansen ombyggede for sin ene datter og svigersøn – men som senere er blevet ændret i en sådan grad, at man ikke savner de manglende kapitæler. Herudover er taget blevet omlagt, og der er foretaget en murermæssig istandsættelse, hvorunder bl.a. den nordre gavlkam er blevet ommuret, og

denne del af arbejdet har ejeren afsluttet med en overfladebehandling, hvis »farvesætning« med gråt og hvidt bygger på ældre fotos.

Restaureringsarbejderne er muliggjort ved betydelige tilskud fra Fonden for Dansk Bygningskultur og Fredningsstyrelsen.²

Noter

1. »Peder Holden Hansens huse – og nogle af hans kollegers« af Steffen M. Søndergaard er udgivet af Foreningen til gamle Bygningers Bevarelse i 1986. Forfatteren har af Fonden for Dansk Bygningskultur fået tildelt Tessinprisen for bogen.
2. Restaureringsarbejderne er udført af murermester Hans Blom, Seem og tømrer- og snedkermester Sigvald Urup, Ribe – det halvrunde frontonvindue er dog skåret af snedkermester Johs. Hansen, Gredstedbro.

Steffen M. Søndergaard, Melvangvej 8, Askov, 6600 Vejen. Født 1945. Arkitekt med afgang fra Kunstakademiets Afdeling for Bygningsrestaurering i 1975. Udgør siden 1977 Sønderjyllandsafdelingen af Erik E. Holms tegnestue, der fortrinsvis arbejder med restaureringsopgaver. Har i den aktuelle sammenhæng desuden skrevet om »Restaurering af Stenbrogaard« i Mark og Montre, 1981. Medforfatter af bygningsregistrarerne »Gamle huse i Sønderho«, 1980 samt »Møgeltønder – Slotsby og bondeby«, 1985.